

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Op het gebed

„Deze allen waren eendrachtelijk volhardende in het bidden en smeken”.

Handelingen 1 : 14a.

In de opperzaal te Jeruzalem zijn saamvergaderd de elf apostelen met de vrouwen en Maria, de moeder van Jezus, en de broeders van Jezus. Met klem zeggen we: hier is niet een of ander gezelschap, hier is de kerk. Immers Lukas stelt met nadruk de apostelen voorop en noemt ze allen met name. Bovendien wordt in deze samenkomst kerke-raadsverkiezing gehouden. Hier is het kerkvergaderend werk van Hem Die is heengegaan. Hij, Jezus Christus, brengt bijeen. Er is nog een belangrijke zaak die ons niet mag ontgaan. Ze zijn eendrachtelijk bijeen. Daar heeft men ook al heel wat van gemaakt. Alsof het er niet toe doet wat men belijdt. Een oecumene die ieder zijn plaats geeft. Maar dat kan men niet volhouden, want het woord eendrachtelijk betekent eensgeestes. Zij die hier samenzijn, zijn het samen eens in de enigheid van het ware geloof en zij stemmen samen in één belijden. Zij zijn door het ware geloof aan Christus verbonden, en daardoor zijn ze aan elkaar verbonden. Hij is hun Hoofd en zij Zijn lichaam, en daarom elkaars leden. Ze zijn op elkaar betrokken, ze kunnen elkaar niet missen.

De kerk wordt hier getekend als een kerk die de Koning der kerk aanloopt als een waterstroom. Met die twee woorden: bidden en smeken wordt dat aangegeven.

Daar was ook oorzaak voor. Immers de Heere Jezus is naar de hemel en de belofte van de Pinkstergeest is nog niet vervuld. Ze staan allen in hetzelfde gemis. Ze zijn allen wezen. Die weesgestalte bindt ze samen, en brengt ze samen op de knieën, en doet ze samen de naam des Heeren aanroepen.

Hier ziet u reeds de vrucht van de Pinkstergeest. Hij maakt opgeploegde voren die op het Pinksterfeest dronken gemaakt zullen worden.

Het zal Pinksteren moeten worden, zal het wel zijn. Zonder Pinkstergeest zijn we alleen maar vlees, en vlees zal het Koninkrijk Gods niet binnen gaan. Zonder de Pinkstergeest zijn we dood, dood in zonde en misdaden. Zonder de levendmakende Geest gaan we voor eeuwig verloren.

Er zijn vijf heilsfeiten. Vier zijn tot verlossing; de vijfde is de verlossing zelf. Daarom zal er straks zijn een schare die niemand tellen kan. De drieënige God is de God van volkomen verlossing, van volkomen zaligheid.

Aan Pinksteren gaat vooraf het bidden en smeken. In die weg alleen wordt het Pinksteren. Kent u de doorleving van het gemis, van de weesgestalte? Er zijn er zovelen die zonder die doorleving het hebben. Er zijn er zovelen die lijdelijk afwachten. „God wil Zijn genade en de Heilige Geest aan hen geven die Hem met hartelijk zuchten, zonder ophouden daarom bidden en daarvoor danken”. U ziet het daar in de opperzaal duidelijk: de Heere maakt arme mensen, kleinen, ontledigden, hulpbehoevenden, bidders en smekers, die zichzelf niet meer kunnen helpen. Dezulken worden op het Pinksterfeest allen vervuld. Omdat een wees bij de Heere ontfermd wordt.

Is er oorzaak voor het bidden en smeken, er is

daar in de opperzaal ook grond voor het bidden en smeken. Zij hebben allen de belofte: „Ik zal u geen wezen laten. Ik zal u de Trooster zenden, Die zal u in alle waarheid leiden en Die zal het alles uit Mij nemen en U verkondigen. Blijft gij in de stad Jeruzalem, totdat gij zult aangedaan zijn met kracht uit de hoogte, verwachende de belofte des Vaders die gij van Mij gehoord hebt”.

Nu op grond van de gegeven belofte bidden en smeken zij. Die belofte is de pleitgrond. Weer moeten we zeggen: hier is reeds het werk van de Heilige Geest. Dan laten we de belofte niet meer liggen. Dan hebben we niet genoeg aan de belofte, alsof de belofte reeds de zaak zelf is, alsof de belofte zalig maakt, alsof de belofte niet vervuld moet worden. Dan is er ook niet een passief, lijdelijk afwachten óf het komt. Neen - dan is er het aangrijpen van de Heere in de gegeven belofte, een verwachten des geloofs, een actief, werkzaam verwachten, inwachten dat het komt. De belofte heeft hun blik naar boven, naar de hemel getrokken; vandaar moet de vervulling van de belofte komen. Ook u komt de belofte toe. Petrus zegt dat op de Pinksterdag. Bovendien de belofte van de gave van de Heilige Geest is aan ons voorhoofd betekend en verzegeld. U bent ook gedoopt in de Naam van de Heilige Geest, Die u alles wil doen toe-eigenen wat u in Christus Jezus hebt.

Heeft de belofte ook uw blik naar boven getrokken? Leert u dat vastgrijpen van de Heere als een Jakob: „Heere, ik laat u niet los tenzij Gij mij zegent”? Verschrikkelijk als we genoeg hebben aan de belofte; verschrikkelijk als we de belofte laten liggen. Dat geeft aan dat we rijk in onszelf zijn, rijk en verrijkt en geensdigs gebrek. Dan zal straks dat teken aan ons voorhoofd eeuwig tegen ons getuigen. Val toch op de knieën en smek toch de Heere om de genade van de Heilige Geest, van die Geest Die plaats maakt voor de belofte, Die leert verwachten. Dan blijf ik de Heere verwachten. Dan hoop ik in al mijn klachten op Zijn onfeilbaar Woord!

Er is oorzaak voor het bidden en smeken van de kerk in de opperzaal. Er is grond voor dat bidden en smeken. Nu moet u ook nog letten op het karakter van dat bidden en smeken in de opperzaal. Zij waren volhardende in het bidden en smeken.

Zij zijn niet als zovelen die eens af en toe bidden, net naar het uitkomt. Zij willen zich ook niet met hun bidden vrijmaken tegenover de Heere. Die zijn er. Zulken redeneren: ik heb gebeden of God mij wederbaart en bekeert, en als ik nu verloren ga dan ligt dat niet aan mij maar aan God. Ze willen dat graag straks voor de Rechterstoel naar voren brengen. God krijgt de schuld van de val in Adam en dan ook nog dat ik in die val ben blijven liggen. Wat hier ontbreekt? Wel - geopende ogen! Kennis aan de schuld, aan de moedwillige ongehoorzaamheid, aan de nood, aan het gemis, aan de armoede.

Dat juist brengt op de knieën, drijft uit naar de troon der genade. Dat brengt tot volhardend bidden. „Ik liet niet af mijn hand en oog op te heffen naar omhoog”. Zulk een bidder smeekt zo lang totdat het gebed verhoord wordt, totdat de Heere de belofte vervult. Want als het gebed niet verhoord wordt dan is het voor eeuwig verloren, dan is er een eeuwige rampzaligheid, dan wordt Gods Naam niet voor eeuwig verheerlijkt. De kerk in de opperzaal heeft de tien weesdagen doorgebracht met bidden en

Van de administratie

We hebben het blad bestemd voor K. Braam, K.P. laan 16 te Meppel al enkele keren terugontvangen met de aantekening van de P.T.T. „vertrokken”. Wie kan ons aan het nieuwe adres van Braam helpen?

6 nieuwe abonnees werden weer opgegeven, terwijl we f 328,50 aan giften ontvingen, waarvan f 100,- via de kerkeraad van Dordrecht-C. voor de ontmoetingsdag van een meelevende lezer.

Voor de school van Dundas en Hamilton werd f 656,50 ontvangen, als opbrengst van een gehouden kollekte in Zaamslag.

Voor dit alles heel hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720 - 74202, giro 704350.

Van de Redactie

1. **Ontmoetingsdag.** De sprekers voor de aanstaande ontmoetingsdag, die D.V. zal worden gehouden op zaterdag 25 augustus, zijn aangezocht. Van een hunner moet het antwoord nog binnen komen. We Kunnen nu al mededelen, dat bereid zijn te spreken: in de morgensamenkomst de predikanten Blom, Vlietstra en Van Heteren, en in de middagsamenkomst de predikanten Hamstra en Van Zonneveld. De ontbrekende naam hopen we de volgende keer te kunnen melden.

Laat deze mededeling voor de velen een aansporing zijn om zich voor te nemen bij leven en welzijn deze ontmoetingsdag te gaan meemaken. We hopen er weer velen te kunnen verwelkomen.

2. **School voor Dundas en Hamilton.** Ontvangen werd een collecte van de gemeente Meerkkerk tot een bedrag van f 574,20, waarvoor hartelijk dank.

B.

smeken. Die wachtenstijd is oefentijd. Alle hoogmoed, eigengerechtigheid en valse rijkdom verdwijnt. Onwaardigheid en afhankelijkheid worden doorleefd. Ootmoed, hoop en verwachting groeien.

In die weg vervult de Heere Zijn belofte; in die weg wordt het Pinksteren. En Pinksteren zegt dat de Heere een Waarmaker van Zijn Woord is. Zou Hij beloven en niet doen? Pinksteren zegt dat al Gods beloften in Jezus Christus ja en amen zijn. Op Pinksteren staat de kerk in de opperzaal van de knieën op, om dan met losgemaakte tongen de grote werken Gods te verkondigen.

Hoe lang hebt u op de knieën gelegen? Neen - ik bedoel niet op grond daarvan, zelfs niet op grond van de weesgestalte, op grond van uw missen. Maar het is wel beslissend of het Pinksteren voor u wordt. Jezus Christus stort Zijn gave uit, de gave die door Hem verworven werd, door Zijn lijden en sterven. Waarom zou het voor u nu niet kunnen? De Heere ontfermt Zich op het gebed!

Ds. P. van Zonneveld.

Uit het land van de Bijbel 21

C. HET BEDRIJFSLEVEN.

II. Landbouw en veeteelt.

I. De landbouw.

Het grootste gedeelte van het land Kanaän was wel gericht op de „landbouw”, door de „Fellaheen” (de boeren) verricht.

Toch was er nergens op de landen een boerenwoning of arbeidershutten te vinden. De boeren en de arbeiders woonden als "rijken" en "armen" bij elkaar in de dorpen.

Toen Israël in het bezit mocht komen van het land Kanaän, vond het al een vergevorderde beoefening van de landbouw met veredelde graansoorten, die een grote opbrengst aanbrachten.

Daarover lezen we in Deuteronomium 8:7-10:

"Want de Heere uw God brengt u in een goed land, een land van waterbeken, fonteinen en diepten, die in dalen en in bergen uitvlieten; Een land van tarwe en gerst, en wijnstokken en vijgebomen en granaatappelen; een land van olierijke olijfbomen en van honig; Een land, waarin gij brood zonder schaarsheid eten zult, waarin U niets ontbreken zal; een land welks stenen ijzer zijn en uit welks bergen gij koper uithouwen zult."

Wel werd het voor Israël hard werken om de granen en vruchten aan de bodem te ontworstelen en produktief te maken!

We gaan nu een bezoek brengen in onze gedachten aan de akkers. U moet echter niet denken, dat iedere boer zijn akker als een "persoonlijk" bezit mocht beschouwen. Hij kreeg een akker ter bewerking via een "loting". (We komen hierop aanstonds terug.)

Na de verovering van Kanaän of beter gezegd: nadat God aan Israël het land Kanaän ten erve had gegeven, werd het gehele land Kanaän onder de twaalf stammen verdeeld, met uitzondering van de stam van Levi. Dat was de "priester-stam". De priesters en de Leviëten kregen hun "priester-steden".

De verdere verdeling van het land Kanaän was niet, gelijk bij ons, in **particulier** bezit gelegen, als persoonlijk eigendom, zodat ieder zijn eigen akker in eigendom verkreeg en die dan duidelijk was afgepaald met hekwerk.

Dat was wel zo met het huis in het dorp, met een ommuurde hof en met een wijngaard met vruchtbomen.

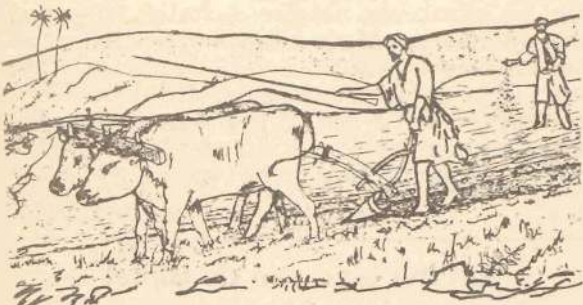
De "akkers" waren in feite "kroonlanden", waarop alleen de bevolking van het dorp het "recht" verkreeg tot bebouwing van een stuk omliggend land en wel dan bedoeld als in "gemeenschappelijk" bezit. Bij ieder dorp behoorde dan een stuk bouwland van 1000 à 2000 H.A. groot en in "akkers" verdeeld. Deze akkers hadden elk zijn eigen naam. Zo bijv. "De akker van de patrijs" of "De akker van de pottenbakker", (zie Mattheüs 27:7-10). Zo had iedere dorpeling dan een recht op een bepaald gedeelte van de grond om te bebouwen. Niet altijd was dat op hetzelfde gedeelte: Er waren namelijk goede en minder-goede gedeelten.

Welnu, om alle onbillijkheid te voorkomen, maakte men gebruik van het lot, om ieders aandeel te bepalen. Zulk een loting ging er op een aardige manier naar toe.

Er werd eerst een vergadering belegd van alle mannen van het dorp over het huren van een akker-gedeelte. Dat gebeurde in het huis van de "Voorzitter", de "Khateeb".

Eerst werden de namen opgeschreven van de belanghebbenden; dat waren dus zij, die wilden beginnen met het ploegen.

Achter elke naam zette men het aantal ploegen, welke men wilde gebruiken om te ploegen. Elke ploeg werd door twee ossen getrokken. Zulk een ploeg was een eenvoudig werktuig: een ijzeren ploegschaar was aan een enigszins gekromd hout bevestigd, waaraan de disselboom en de ploegstaart zijn vastgemaakt.

Een ploeger en een zaaiër

Zulke houten jukken waren aan beide einden voorzien van twee houten pinnen, waartussen de halzen der ossen pasten.

Zij waren als een voorbeeld gesteld van de "dienstbaarheid", zoals van Babel blijkt Jeremia 27, waar we lezen, dat de profeet Jeremia houten jukken moest zenden aan de

vorsten in de omtrek, om de aanstaande dienstbaarheid onder Babel aanschouwelijk voor te stellen.

En nu iets over die zo even genoemde loting. De "gegadigden" verdeelden zich in verschillende gelijke groepen. Elk van die groep koos een eigen "hoofd", die het land o.a. in zes gelijke delen verdeelden. Zulk een verdeling had elk jaar plaats, in verband met het feit, dat de één niet altijd hetzelfde stuk land kreeg, dat minder goed was dan een ander stuk, zoals we reeds opmerkten.

En nu de verloting onder die zes groepen. Ieder van de hoofden geeft een voorwerp, een stukje hout of steen aan de voorzitter, die de 6 voorwerpjes in een zak doet. Dan wordt een klein jongetje erbij gehaald, waaraan dan de voorzitter vraagt: Van wien is de "akker van de patrijs"? Hierop moet het kind één van de zes voorwerpjes uit de zak halen, waarna het hoofd van wie dit voorwerpje is (b.v. dat steentje of dat stukje hout) zich dat deel bouwgrond ziet toegewezen voor zijn groep. We zullen begrijpen, waarop die kleine jongen dat voorwerpje uit die zak moest pakken. Dat was om eventueel bedrog uit te sluiten.

Zo was dan de akkergrond verdeeld in 10 stukken. Kreeg men bij deze eerlijke verdeling een stuk meer goede grond, dan vinden we hiervan een duidelijke heenwijzing naar Psalm 16 vs. 5 en 6, waar we lezen:

"De Heere is het Deel mijner erve en mijns bekens; Gij onderhoudt mijn lot. De snoeren zijn mij in liefelijke plaatsen gevallen; ja, een schone erfenis is mij geworden." (Zie ook: Deut. 32 vs. 9).

Wanneer we hier lezen van de "snoeren", dan wordt hier bedoeld op het "meetsnoer". Want we hebben al opgemerkt, dat de akkers niet afgegrensd werden met hekken of draad. Hoe dan? Wel, men trok voor de grenslijn een diepe groef. Wanneer vanaf het beginpunt naar het eind van de akker deze voor getrokken was, dan legde men daar een steen als grenspaal.

Het Meetsnoer

En nu was het ten strengste verboden, die grenssteen te verplaatsen, waardoor de toebedeelde akker dus kleiner werd.

Dat was zeer strafbaar!

We lezen dit bij de vloekspraken, die op de berg Ebal werden uitgesproken op bevel des Heeren volgens Deut. 27 vs. 17:

"Vervloekt zij, die zijns naasten landpaal vervuurt."

Job spreekt het als een misdaad uit: "Zij tasten de landpalen aan!" (Job 24 vs. 2).

Zo is dan de "ploegtijd" aangebroken voor de huurders van hun akker.

Maar daartoe was ook de "akkergrond" geschikt geworden nu het jaargetijde van de winter was aangebroken, die met oktober aanving en eindigde in april, het begin van de zomertijd, welke tot september duurde. Want men kende slechts twee "jaargetijden" elk van 6 maanden en wel: de wintertijd van oktober tot maart en de zomer van april tot september.

Gedurende de "zomer" viel er nagenoeg geen regen. En dit was juist zo goed in verband met de rijping van het koren. Dan zouden ook "plasregens" een ramp zijn. Wel was de "dauw" van groot belang, waarover we het reeds gehad hebben. Ja, ook de "morgennevel", welke veel korter bleef hangen dan bij ons, in het Westen. En deze morgennevel was een treffend beeld van de "kortstondigheid" van ons leven. Daarop wijst de apostel Jacobus in zijn brief, hoofdstuk 4 vs. 14, waar we lezen:

"Het leven is een damp, die voor een weinig tijds gezien wordt en daarna verdwijnt."

O, wat komt het er dan zeer ernstig erop aan, met de kortstondigheid van ons leven ten

zeerste rekening te houden om voor- en toe bereid te worden voor de eeuwigheid, ja, dat we luisteren naar de opwekking van de apostel in de Hebreërbrief, hoofdstuk 3 vs. 7: "Daarom, gelijk de Heilige Geest zegt: Heden, indien gij Zijn stem hoort, zo verhardt uw harten niet, gelijk het geschied is in de verbittering ten dage der verzoeking in de woestijn."

En daarom:

"Zoekt de Heere, terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan, terwijl Hij nabij is." (Jes. 55 vs. 6).

Zo werd ook verlangend uitgezien naar het einde van de zomertijd en wel naar de "vroegere" regen, d.i. dus de "eerste" regen. Dan komt de wind steeds uit het Westen.

Wel, daarop wijst dan ook het Woord van Jezus, in Lukas 12:54: "Wanneer gij een wolk ziet opgaan van het Westen, terstond zegt gijlieden: Er komt regen; en het geschiedt alzo."

Naar die regen zag men dus wel sterk uit in verband met de bodem van het land, welke door de droogte zo hard was geworden als een steen; dus ongeschikt om bewerkt te worden, opdat de "tarwe" gezaaid zou kunnen worden. Dat was dus in november of begin december, waarin de "vroegere" regen viel en waarin dan het land beploegd werd en bezaaid.

D.V. in een volgende les nog iets over het "ploegen" en "zaaien".

Dr.

v.L.

Vragen rondom het levenseinde

9. "De kwaliteit van het bestaan"

Na enige tijd kunnen we onze serie artikelen over euthanasie weer vervolgen. De weken rond Pasen waren voor mij door allerlei omstandigheden zeer bezet met bijzondere bezigheden, zodat ik verstek moest laten gaan. Het kwam daarbij ook goed uit door de verslaggeving van de Bewaar het Panddag, die onder ons als naar gewoonte ook ruimte in ons blad vraagt. Ik ben nu blij, dat we verder kunnen gaan. Een te grote tussenruimte doet de draad kwijtraken.

Vorige keer hadden we het over het z.g.n. zelfbeschikkingsrecht. U zult het zich herinneren dat deze term door de voorstanders van euthanasie heel graag gebruikt wordt. Het recht om te sterven, zoals ik wil, is een van de drijvende factoren om voor een eventuele levensverkorting te pleiten.

Het voornaamste bezwaar tegen de bewering van het zelfbeschikkingsrecht is wel de ontkenning van het recht, dat God alleen heeft. De mens wil daar in hoogmoed niet van weten. Daarbij blijkt de gedachte van zelfbeschikking in de praktijk omringd door allerlei beperkingen. Niemand kan zekerheid geven dat het nu werkelijk de wil van de persoon zelf is wanneer euthanasie wordt toegepast, althans in veel situaties niet. Het kan in wezen wel eens de beschikking van een ander zijn in plaats van zelfbeschikking. We willen nu graag aandacht geven aan een andere term, die in de kringen van de voorstanders ook veel gehoord wordt, n.l.: "de kwaliteit van het bestaan".

Wat er mee bedoeld wordt

Wat wordt er bedoeld met het spreken over "de kwaliteit van het bestaan"? Deze uitdrukking wordt in onze tijd veelvuldig gebruikt. Het gemakkelijkst wordt de bedoeling ervan verstaan als we hier twee dingen naast elkaar zetten: de kwantiteit van het leven en de kwaliteit van het leven.

Bij de eerste, de kwantiteit, denken we aan de levensduur, hoeveel levensjaren ons geschonken worden. Bij het tweede denken we meer aan de vulling van het leven, wat voor mogelijkheden of het heeft en welke vreugde het bijv. schenkt.

Op zichzelf behoeven we voor zulke uitdrukkingen niet bang te zijn. Ik zou zelfs durven zeggen dat Gods Woord het óók over beide heeft. Denk eens aan Psalm 92: "in de grijze ouderdom zullen zij vruchten dragen; zij zullen vet en groen zijn". Het geluk van de rechtvaardigen wordt getekend in kwantiteit en kwaliteit. Het eerste: "in de grijze ouderdom" en het tweede in het vruchten dragen, het vet en groen-zijn. De vreze des Heeren bepaalt de kwaliteit van het leven. Gelukkig als dat in ons leven waar is. Dan durf ik óók wel te zeggen, dat de kwaliteit boven de kwantiteit gaat.

Nu zegt men dat laatste in onze tijd ook graag.

Alleen . . . niet zo! Het gaat veel meer om het "menselijke" van het leven, het "leefbare". We moeten er voor zorgen dat de wereld leefbaar blijft en dat ons leven werkelijk "menswaardig" is. Het belangrijkste is niet hoelang een mens leeft, maar hoe de vulling van zijn leven is.

De toepassing op ons onderwerp

Het is niet zo moeilijk duidelijk te maken hoe het spreken in het algemeen over de kwaliteit van het leven, van het bestaan, toegepast wordt op het onderwerp: euthanasie. Wie onbevangen bijv. een artikel leest in de bundel "Op leven en dood" onder de titel: "Leven en laten sterven" zal het gelijk begrijpen. Het gaat daar allereerst over een kind, dat bij de geboorte al direct een mongooltje bleek te zijn. Daarbij had het een bepaalde lichamelijke afwijking, die alleen langs operatieve weg verholpen kon worden wilde het in leven blijven. De ouders weigerden toestemming te geven tot de bedoelde operatie. Ondanks veel verzet van doktoren bleef deze operatie uit en stierf het kind na enige tijd door verhongering. De schrijver wil het probleem laten zien of een behandeling, die het leven zou verlengen nagelaten kan worden bij de geboorte van een ernstig misvormd kind. Hij wijst erop dat steeds meer mensen deze vraag met "ja" gaan beantwoorden. Voor velen gaat het om de "redelijke kans op mens-zijn". Dat betekent: een toestand, waarin men zichzelf bewust is, toekomstbesef bezit, met anderen kan communiceren enz.

U voelt dat het hier gaat over de "kwaliteit" van het leven" en dan naar de opvatting van de mens van deze tijd. Is die kwaliteit voor een kind niet te verwachten vanwege een ernstige geboorte-afwijking, dan achten velen het beter om dat leven niet in stand te houden. Uiteraard beseft men wel dat het niet precies te voorspellen is, hoe de ontwikkeling zal zijn na een behandeling. Er zijn immers gevallen, die later meevallen. Niettemin wil men toch stellen: als het alleen gaat om de instandhouding van het leven zonder dat dit een zekere "kwaliteit" zal krijgen, dan kan men het beter laten sterven.

Ook bejaarden

Wie zo opening geeft aan de redenering over de kwaliteit van het leven, blijft natuurlijk niet staan bij het levensbegin. Het geldt het leven van het begin tot het einde. Wanneer iemand aan het einde van zijn leven door een beroerte getroffen wordt en hij of zij krijgt er een longontsteking bij, dan is de toepassing hier ook duidelijk: geen behandeling. Er is immers geen levenskwaliteit te verwachten. We zagen een dergelijke redenering al in het boek van prof. v.d. Berg "Medische macht en medische ethiek", dat we al eerder besproken hebben. Wat voor waarde heeft immers het leven van iemand, die nauwelijks of niet meer te benaderen is, met wie geen gesprek meer mogelijk is enz. Als de kwaliteit het moet doen en dan zoals dat binnen de gezichtskring van de mens valt, dan gaan de wegen open naar euthanasie óf door het opzettelijk nalaten van een bepaalde handeling óf door het geven van een spuitje.

Verzakelijking

Het is goed dat we zien, dat dit argument nog anders is dan het argument van de verlossing uit het lijden. Ongetwijfeld is het waar dat het bij meer dan één voorstander samengaat. Ik denk bijv. aan een boek over dit onderwerp van Christiaan Barnard "Goed leven en goed sterven". Sommigen van ons zullen van hem weten als degene, die voor het eerst een harttransplantatie heeft verricht. Wie zijn boek leest merkt ook de redenering op, dat de kwaliteit van het leven afgewogen moet worden, maar het motief van het meedogen met de lijder blijft beheersend. Zonder te zeggen: dan mag er wel een einde aan gemaakt worden als iemand aan een ontzettend lijden zonder uitzicht op verbetering is overgegeven, is het medelijden hebben met iemand een op zich te prijzen zaak. Maar bij meer dan één krijgt de redenering over de kwaliteit van het leven een eigen bestaan. Dan wordt het een kil constateren en afwegen, of het leven van iemand wél of nóg wel kwaliteiten genoeg heeft om voort te bestaan.

Moeten we daar niet, met alles wat in ons is, voor vrezen? Hoe zeer zijn zo niet ouders van een misvormd kind of kinderen van moeder, die in de laatste levensfase verkeert, overgeleverd aan het oordeel van een arts of artsen! Het moge dan luid verkondigd

worden dat er een gesprek is tussen de doktoren, die oordelen dat het beter is om van een bepaalde ingreep af te zien, en de ouders en dat dáárin eerlijk tegenover elkaar gesteld worden de mogelijkheid van levensverlenging éénerzijds en het soort leven, dat er maximaal overblijft anderzijds. We moeten tóch eerlijk zeggen dat zo'n gesprek een groot gevaar van éézijdigheid heeft. Wat kunnen zulke ouders - of kinderen - bekijken van de mogelijkheden? Moet het gesprek niet vaak plaatsvinden in een sfeer, die sterk bepaald wordt door wat er gebeurd is, óf de ontdekking na de geboorte óf de schok van de nieuwe inzinking.

En dan: in hoeverre is het begrip "kwaliteit van het leven" te omschrijven en te begrenzen? Laten we er eens aan denken dat men vandaag ook spreekt over de mogelijkheden om de leeftijdsgrens steeds hoger te maken. Zal niet bij méér jaren dit element van: "het leven moet kwaliteit hebben" steeds méér benadrukt worden? En dat mét het gevaar dat men steeds meer kwaliteit gaat vragen en steeds gemakkelijker het einde aanvaardt . . .

Het is terecht onbillijk genoemd om iedere voorstander van euthanasie gelijk in de rij van de moordenaars in de concentratiekampen van de laatste oorlog te zetten. Er is verschil, hoezeer of voor allen het gebod des Heeren in het geding is. Maar het spreken over de kwaliteit van het leven in de zin, zoals sommigen dat vandaag doen, doet ons wel zeggen: wie geeft de waarborg dat men niet willekeurig maar een einde maakt? De redenering, waarmee men met het grootste gemak de Joden het leven benam, was uiteindelijk óók in de lijn van: de kwaliteit deugt niet!

Zo mag het en behoeft het niet!

Gods Woord verbiedt niet over de kwaliteit van het leven te spreken. God geeft het leven. Hij herstelt het leven door bekering. Wij behoeven niet te beoordelen in hoeverre er zo nog "kwaliteit" in het leven kan zijn. Ik blijf eens bij kinderen, die zeer misvormd geboren worden en van wie doktoren geen bepaald "soort" leven verwachten naar menselijk oordeel. Ik ken ouders die ondanks een zee van moeite en verdriet toch een zegen in zo'n kind hebben ervaren. Die ook weten van Goddelijke barmhartigheid over dat kind en daarin verwachting hebben. Dat is geen vrucht van overspannen redeneringen maar van het ware geloof. Zij zijn er goed mee bij alles. Zolang er zulke getuigenissen zijn, weiger ik de kille redenering over de kwaliteit van het leven en de noodzaak om er een einde aan te maken, als die er niet is, te aanvaarden.

D. Slagboom.

Pinksterappèl te Ouderkerk aan de Amstel

De jeugdvereniging "De Kandelaar" te Ouderkerk aan de Amstel nodigt jongelui hartelijk uit voor het op D.V. Tweede Pinksterdag, dat is 11 juni 1984, te houden **Pinksterappèl**.

Het thema voor dit 6e Pinksterappèl zal zijn: "Kom Schepper Geest."

Drie sprekers zullen dit onderwerp vanuit verschillende invalshoeken belichten, te weten:

Ds. A.K. Wallet (Sliedrecht) - "De Geest en de Schepping".

Ds. P. van Zonneveld (Doornspijk) - "De Geest en de Herschepping".

Ds. J. Westerink (Urk) - "De Geest en de Nieuwe Schepping".

Ds. Hofman zal de opening en de sluiting verzorgen. Aan de muzikale begeleiding zullen verschillende solisten en een zangkoor hun medewerking verlenen. Ook zal er veel samen worden gezongen.

De aanvangstijden zijn: 's middags om half drie (14.30) en 's avonds om half zeven (18.30). De avondbijeenkomst wordt tegen acht uur (20.00) gesloten, zodat diegenen die van ver komen nog op een redelijke tijd thuis kunnen zijn.

De plaats zal zijn: de Nederlands Hervormde Kerk te Ouderkerk aan de Amstel.

Koffie en frisdranken zijn (tegen betaling) te verkrijgen in het verenigingsgebouw naast de kerk.

Werkendam

Deze gemeente heeft een kerkorgel, dat aan

restaurantie toe is, en een ijverige orgelcommissie, die bezig is gelden in te zamelen voor deze restauratie. Met het oog daarop is door de kerk van Werkendam een boekje uitgegeven onder de titel: **Ik zal Uw gerechtigheid vermelden, de Uwe alleen**.

Dit boekje begint met een voorwoord van de tegenwoordige predikant Ds. A. van Heteren en bevat verder een korte levensschets van elk der predikanten die Werkendam gediend hebben, inbegrepen de tegenwoordige predikant en een preek van ieder van hen, met uitzondering van Ds. L. Baas. Alle pogingen om een preek of meditatie van hem te vinden zijn op een teleurstelling uitgelopen.

Het boekje bevat de volgende preken:

Des Heeren gunstrijke tegenwoordigheid bij Zijn volk, over Jesaja 57 : 15, van Ds. J.D. Barth.

De verwachting van de klagende kerk, over Micha 7 : 7, van Ds. M. Overduin.

Jezus in de woestijn, over Marcus 1 : 12, 13, van Ds. H.C. van der Ent.

Aan Jezus voeten, over Lukas 7 : 38, van Ds. M. Vlietstra en

De Heere stilt de storm, over Marcus 14 : 25, 26 en 31b, van Ds. A. van Heteren.

Bij het lezen van deze preken viel mij op de grote verscheidenheid. Ds. Barth schreef anders dan Ds. Vlietstra doet. De preek van Ds. Overduin is anders dan de preek van Ds. Van der Ent. En diens preek zeer verschillend van de preek van Ds. Van Heteren.

Toch is er een bepaalde overeenstemming. Die kunnen we tot uitdrukking brengen in het Schriftwoord, waarover Ds. Bouw op onze laatste ontmoetingsdag sprak: Het welbehagen des HEEREN zal door Zijn hand gelukkiglijk voortgaan.

De preken zijn allemaal geschikt om in leesdiensten te gebruiken.

De orgelcommissie is zeer actief en heeft al vele exemplaren van het boekje aan de man gebracht, maar zij hoopt uiteraard de hele oplage te kunnen verkopen. Dan alleen zal er een bate van betekenis voor het orgelfonds zijn.

Het boekje is keurig uitgegeven. Er zijn een paar drukfouten blijven staan, maar de welwillende lezer zal die wel weten te verbeteren. Het is een boekje van 107 blz. Het kost gebonden f 19,50, verhoogd met verzendkosten. We kunnen het van harte aanbevelen.

B.

Wat we lezen en overnamen

1. Uit een brief

Erger nog als de verschillende keren, dat ik daar kerkte, viel mij de wereldse kleding op, meisjes met lange broeken aan en alle vrouwen en meisjes zonder hoofddeksel, ja op een enkele na.

Aantekening: Dit geval staat niet alleen. Waar blijft de eerbied in Gods huis? Waar komt dit alles uit voort?

2. Uit een kerkbode

Daarin werd aangekondigd, dat er op een datum die genoemd werd filmavond zou zijn. De film heet: Als een dief in de nacht, en gaat over de wederkomst van Christus.

Dit gaat uit van de J.V. ter plaatse. Wie zou hier niet over moeten wenen?

In diezelfde kerkbode vinden we een verslag van een evangelisatiemiddag. Er was een poppenspel, dat genoemd wordt het **Gespeelde Woord**. We nemen hier het verslag over:

Er waren circa 200 kinderen en ook veel moeders en vaders. Het verhaal ging over Joris, Johan, een gemeen hondje en natuurlijk de "Gouden Adelaar". Johan ging inbreken in de Kinderkaravaan, maar het was daar zo donker, dat hij per ongeluk Joris z'n gitaar kapot maakte. Joris was daar zo boos over. Hij zei: "Als ik Johan in m'n vingers krijgt, dan geef ik hem een "pok" voor z'n oog". Maar Johan was, geholpen door het hondje, verstopt in de berg. Daar woonde het hondje. Joris vroeg aan de kinderen waar Johan was en de kinderen vertelden hem ook gelijk hoe de berg open ging. Toen moesten wij drie keer: au, au, au roepen en toen verdween Johan ook in de berg.

Toen was het eerst pauze. We kregen limonade en de grote mensen koffie.

Na de pauze mochten we onder de grond in de grot kijken. Een meisje mocht het doek wegtrekken, dat was erg spannend. In de grond was Joris nog steeds op zoek naar Johan om hem de "pok" te geven. We hadden

ook een liedje geleerd, van de woorden door de He(e)re Jezus zelf gezegd:

*Tot zevenmaal zeventig maal,
vergeef ik de ander zijn schuld.
Tot zevenmaal zeventig maal.
De Heer heeft met mij ook geduld.*

Iedere keer als Johan "Pok" zei, moesten de kinderen dit liedje zingen. Johan vroeg toen, wat dat liedje betekende. Een meisje vertelde het hem en ook dat de He(e)re Jezus hem daarbij wilde helpen als hij er om bad. Toen kon Joris Johan vergeven. Johan had er ook zo'n spijt van dat de gitaar kapot was. Toen werden ze vrienden.

Ondertussen had het hondje de ladder weggehaald en was er mee vandoor gegaan. Ze konden dus de grot niet meer uit. Aan de Poppenkastspeler vroegen ze toen wat ze moesten doen. Die kwam met de gouden adelaar en op zijn vleugels gedragen ontsnapten ze uit de grot.

Zo wil ook de He(e)re Jezus ons dragen en helpen als wij er om bidden.

Bidden is praten met God, Die ons altijd en overal hoort.

Geschreven door (volgen twee namen). Het gespeelde Woord. De Schrift leert ons wat anders:

Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Welken zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij in Hem geloven, van Welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt? En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden? Gelijk geschreven is: Hoe lieflijk zijn de voeten dergenen, die vrede verkondigen, dergenen, die het goede verkondigen! Doch zij zijn niet allen het evangelie gehoorzaam geweest; want Jesaja zegt: Heere! wie heeft onze prediking geloofd. Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods.

In aansluiting hiermee kunnen we aanhalen wat onze Catechismus zegt: vraag 98: Maar zou men de beelden in de kerken als boeken der leken niet mogen dulden?

Antwoord: Neen, want wij moeten niet wijzer zijn dan God, Dewelke Zijn Christenen niet door stomme beelden, maar door de levende verkondiging Zijns Woords wil onderwezen hebben.

Als blinden blinden leiden ...

3. Uit een andere kerkbode

We citeren het volgende, dat aansluit bij de laatste ontmoetingsdag.

Na afloop van de middagsamenkomst ging vanzelf iedereen naar huis. Op het zijkerpad passeerde ik een gezin. Na een enkele opmerking hoorde ik een meisje (ik schat ze vijftien jaar) zeggen: "Ma, morgen (dat is zondag) horen we wat anders dan vandaag. Jammer hè?"

Wat dat meisje zei trof me en heeft me die dag verder beziggehouden. Ook deze week moet ik er nog telkens aan denken. "Wat jammer!" In die twee woorden spreekt veel. Zeer veel! Van haar, kwam ik in gedachten ook bij ons en bij onze situatie terecht. Ik moest tegen mezelf zeggen: "wat hebben wij toch veel, zeer veel en waarden we het?" Wordt Gods gunst opgemerkt? Toen ik over alles nadacht, kwam ik o.m. terecht bij wat geschreven staat in Hand. 28: "En tegen elkander oneens zijnde, scheidden zij, als Paulus dit éne woord gezegd had, namelijk: Wel heeft de Heilige Geest gesproken door Jesaja, de profeet, tot onze vaders, zeggende: Ga heen tot dit volk en zeg: Met het gehoor zult gij horen en geenszins verstaan; en ziende zult gij zien en geenszins bemerken. Want het hart dezes volks is dik geworden en met de oren hebben zij zwaarlijk gehoord en hun ogen hebben zij toegedaan; opdat zij niet te eniger tijd met de ogen zouden zien en met de oren horen en met het hart verstaan en zich bekeren en Ik hen geneze." Diezelfde woorden heeft de Heere Jezus ook tot tweemaal toe aangehaald. Zie Mattheüs 13: 14 en Johannes 12: 40. De apostel Paulus nu waarschuwt de joden voor wat over hen komen kan. Ziet naar de vaders, zegt Paulus, over wie het gekomen is! Daar alles tot lering, tot vermaning beschreven is, dacht ik zo: moeten we daarvoor niet vrezen?

Horen en niet verstaan. Zien en niet bemerken. Horende doof en ziende blind! Welk een ontzaggelijk, vreselijk oordeel van God. Men heeft het dan over de waarheid en men gaat levend onder de waarheid verloren. Men kan dan zeggen: "zo is het" en niet: dat versta ik, daar ben ik door Gods genade geen vreemdeling van". Wee onzer als dit oordeel

over ons komt. Dat we toch bidden om een horend oor en een ziend oog. Om beleving van Gods Waarheid. De persoonlijke kennis. Dan zijn we niet direct klaar, gelijk een symptoom is, vandaag. Men is zo een gearriveerd christen, maar kent niets van de oefeningen des geloofs, van de strijd des geloofs. Van levensverdieping. Van levensworteling en levensontplooiing. Is er de persoonlijke beleving, dan houdt men zich ook niet meer met kritiek op de been. Men gaat dan veel aan zelfkritiek doen. Het: mijn ziel doorziet gij uw lot, hoe zult gij rechtvaardig verschijnen voor God, behoort dan tot de levensvragen. Het dit tekort, of dat te breed, gaat dan wijken en er komt voor in de plaats: "Heere, ai, maakt mij Uwe wegen door Uw Woord en Geest bekend". Welk een waarde krijgt dan het luisteren. Luisteren om te leren, persoonlijk te leren. Het doen Gods aan, in en voor de ziel. De kerk, je ontvangen plaats 's zondags en je eigen huis worden dan werkplaatsen, onderwijsplaatsen van de Heilige Geest. Men kan dan ook iets vertellen van het verborgen werk des Heiligen Geestes, van wat men mag opdoen onder de prediking. Gelukkig mens, die dat mag doen. Zou u het niet willen zijn? Bedel veel bij de Heere. Hij maakt gebruik van Woord en Geest. Hij werkt door beide.

Tot zover het citaat, waarmee we van harte kunnen instemmen.

B.

Hugo Binning

Binning was een Schots theoloog, die hoort onder de Schotse geloofshelden. Hij was hoogleraar in de wijsbegeerte te Glasgow en stierf op 26 jarige leeftijd in 1654. Hij liet verschillende stichtelijke werken na, waarvan er ook in onze taal zijn overgezet. Een van die werken is: Des zondaars heiligdom, of: Ontdekking van de heerlijke voorrechten, aangeboden aan de boetvaardigen en gelovigen onder het evangelie. In dit boek zijn opgenomen 40 predikaties over Romeinen 8: 1 - 15. De bekende Jacobus Koelman vertaalde dit werk al in het Nederlands. Er kwamen verschillende uitgaven. Het werk is enkele jaren geleden, nauwkeurig herzien naar oude uitgaven, opnieuw uitgegeven door Romijn en Van der Hof te Gorinchem. Dit werk kost nu gebonden in mooie band f 29,50.

De inhoud van dit boek spreekt voor zichzelf. We willen hier overnemen het laatste gedeelte van de preek over Romeinen 8: 10: Het lichaam is dood om der zonde wil, maar de Geest is leven om der gerechtigheid wil. Binning schrijft als volgt:

Een vroom man was gewoon zijn levensjaren te rekenen vanaf zijn tweede geboorte, vanaf zijn bekering tot God in Christus. En gewis, dit is het ware begin, vanwaar men zijn leven recht rekenen zou, namelijk van dat leven, dat geen dood zal zien.

Het ware leven heeft maar één paaltaken, waar van af het gerekend kan worden en dat is: het begin daarvan, want het heeft geen einde. Ik bid u, rekent uw jaren zo; maar ik vrees dat velen van u, niet anders u kunt rekenen dan nog "dood in zonden en misdaden te zijn", maar ik bid u, is dat leven? te eten, te drinken, te slapen, te spelen, te wandelen, te werken? Is er iets in dit alles, dat een redelijke ziel waardig is, die het lichaam overleven moet en zo voor eeuwig op moet houden met die dingen? Denkt bij uzelf, leeft gij wel enig ander leven dan dit? Wat is uw leven dan een verdrietig en vermoeiend verhaal van al dergelijke daden, die alleen op het lichaam uitlopen! O, hoe ellendig zijt gij dan, indien gij geen ander paaltaken hebt, om daar vanaf te rekenen, dan uw geboortedag. Indien er niet een tweede geboortedag plaats heeft vóór uw begrafenis, zo moogt ge uzelf rekenen voor eeuwig verbannen van het leven Gods.

Wat ulieden betreft, christenen die God door de Geest Zijns Zoons heeft levend gemaakt: weest veel in de oefening van dit leven en dat zal hetzelfde onderhouden en bevorderen. Laat uw zorg zijn omtrent uw geest en om u in deze betrachtiging aan te moedigen en om de hoop van het leven in u voort te brengen, zo ziet veel en grijpt naar die levengevende Zaligmaker, Die door Zijn rechtvaardig leven en vervloekte dood, verworven heeft door Zijn bloed, beide zaligheid en heiligheid. Bedenkt, welke schuldenaars gij aan Hem zijt, Die Zijn eigen leven niet lief gehad, noch gespaard heeft, om dit leven voor ons te

verkrijgen. Laat onze gedachten en tegenheden bezig zijn omtrent deze hoge verdiensten van onze Zaligmaker, die om niet gegeven worden aan degenen die deze willen hebben en om dezelve in Hem geloven. Indien wij niet tevreden zijn met zulk een laag en ellendig leven als in het lichaam is, zo zal Hij een hoger en duurzamer leven geven, hetwelk alleen de naam van leven waardig is. Amen.

Volgens het Voorwoord in dit boek, sprak Binning op zijn sterfbed van de rust die Hij weldra genieten zou en wel als volgt: In deze haven zal ik binnenkort aanlanden. Op die grond en in die stad zal ik eeuwiglijk leven, waar ik Hem zal zien, zoals Hij is en Hem gelijk zijn. Dit is de langverwachte gelukzaligheid, die ik nu tegenzie en tot welker levende hoop ik wedergeboren ben door de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Hier is de plaats van mijn rust en bij deze Fontein zal mijn vermoeide ziel verkwikt worden. O, zalige rust, nooit mijn harp terzijde te leggen en nooit op te houden, maar zonder onderbreking Hem te zingen. Die mij heeft zaliggemaakt en gewassen in Zijn eigen bloed en mij Gode gemaakt heeft tot een koning en priester! O rijke kroon en o verrukkende bezigheid, die kroon af te nemen en ze eeuwig op te offeren aan Hem, Die ze op mijn hoofd geplaatst heeft en evenwel die zo neder te werpen voor Hem, dat ze zal blijven op mijn hoofd, of ze zo af te nemen, dat Hij mijn kroon zal zijn en zal maken dat haar volle gewicht zal klimmen tot de onbekende waardij van dat gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid.

B.

Voor de jeugd

Het Zonnekind 79

Beste jongelui!

"De Filistijnen over u, Simson! (De achterlage nu was zittenden in een kamer); toen verbrak hij ze van zijn armen als een draad."

Richt. 16: 12b.

We hebben de laatste keer Simson gezien als gebonden met twee nieuwe touwen. Delila had ze goed vastgesnoerd, daar kunnen jullie wel zeker van zijn. Toen ze alles nog eens nagekeken had, riep zij weer: Simson, de Filistijnen over u!

We gaan even naar de kamer waar de Filistijnen zich bevonden. Simson heeft van hun aanwezigheid niets geweten. Alles was in stilte gebeurd. De Filistijnen, die de eerste keer voor niets waren geweest, zaten natuurlijk in grote spanning, dat kunnen jullie wel begrijpen. Want de vorige keer waren die zeven verse zelen door hem verbroken alsof het in het geheel geen zelen waren. De kracht van Simson was voor hen onvoorstelbaar. En wat zou er nu gaan gebeuren? Toen zij de roep van de vrouw hoorden, heeft hun hart dubbel zo snel geklopt. Ze mochten hopen dat Simson nu de waarheid gezegd had tegen Delila. Die zal hen daarvan wel verzekering hebben gedaan. Want het geld dat haar in uitzicht was gesteld, bleef nog steeds een aantrekkelijke zaak.

Toen zij het hoorden: De Filistijnen over u, Simson! waren zij gereed om uit te rukken en Simson als een krachteloos mens gevangen te nemen. Doch voor de tweede maal moesten zij zich nu stil houden. Want ook die twee nieuwe touwen werden door hem verbroken als een draad. Zo staat het in de bijbel. Dat is natuurlijk geen nylandraad geweest. Ik noem dat maar zo, omdat het nylon produkt een zaak is waar onze jonge mensen mee opgroeien. Ze weten zo ongeveer niet anders meer. En nylon is heel sterk. Dat trek je zo maar niet van elkaar. Doch als hier over draden gesproken wordt, dan moeten jullie meer denken aan heel dunne draden, waar niet veel kracht in zit. Draden die een kind wel verbreken kan.

Als nu twee nieuwe touwen door Simson verbroken werden, als waren het zulke dunne draden, geeft dit wel een enorme kracht te kennen, waarover Simson bij vernieuwing te beschikken kreeg. Ik schrijf dat expres zo: De enorme kracht, waarover Simson bij vernieuwing te beschikken kreeg. Want die kracht had hij niet van zichzelf. Van zichzelf was hij een mens van gelijke beweging gelijk alle anderen. Hij zou in eigen kracht nooit die twee nieuwe touwen hebben

kunnen verbreken. Dat hij dat toch kon, was louter een gevolg van het feit - al staat er dit niet met zoveel woorden bij - dat de Geest des HEEREN vaardig over hem werd.

Dit moeten wij wel met grote verwondering konstateren. Want de eerste keer had de HEERE Simson niet in de steek gelaten, toen hij die zeven verse zelen verbrak. De genade die hij daartoe toen van zijn God verkreeg, had hem de vlucht moeten doen nemen, om nooit meer naar Delila terug te keren. Want hij bevond zich daar op levensgevaarlijk terrein. En ondanks de waarschuwing die in die eerste redding voor hem gelegen was, was hij voor de tweede keer toch weer in de strikken van die vrouw terechtgekomen. Weer was hij met haar aan de gang gegaan en zij met hem. Hij had zich weer laten binden en daardoor eigenlijk de spot gedreven met datgene wat door hem hoog en heilig diende gehouden te worden. Het zou daarom heel begrijpelijk geweest zijn - en nu spreek ik even menselijk - indien de HEERE Zich van Simson zou hebben teruggetrokken. Je kunt met zulk een "onverbeterlijk mens" toch niet aan de gang blijven?

Doch God is geen mens, Hij is de HEERE. Jullie zien dat deze Naam met allemaal HOOFDLETTERES GESCHREVEN staat. Dat gebeurt niet voor niets. Want als je deze Naam zo in de bijbel tegenkomt, dan wil dat zeggen dat er in het oorspronkelijke staat "Jahwé" of zoals dat ook wel uitgedrukt wordt: "Jehova". Dat is een Naam van grote betekenis. Het duidt op de onveranderlijkheid des HEEREN. Het geeft Zijn onbezweken trouw te kennen. Het wil zonder meer zeggen: God is een God waar men op aan kan. Hij zal nooit herroepen wat Hij eenmaal heeft gesproken. Wat uit Zijn lippen ging blijft vast en onverbroken.

Daarom doet Hij opnieuw Zijn Geest vaardig worden over Simson. Dit was door Simson de eerste keer niet verdiend. En nu voor de tweede keer zeker niet. Het was enkel en alleen vrucht van Zijn genade. God betoonde daarin tevens Zijn grote lankmoedigheid. Wanneer we alles samenvatten, kunnen wij alleen maar zeggen: God is groot en wij begrijpen het niet.

Inderdaad: God is groot. Hij is groot in al Zijn deugden. En alle mensen bij elkaar komen verstand tekort om dit te begrijpen. Wie enigszins verstand van zaken heeft, kan zich hier alleen maar verwonderen. We hopen dan dat jullie dit ook zullen doen.

Je kunt je dan verwonderen hierover dat Simson zo hardleers is. Afgedacht nog van zijn verkeer bij Delila, had hij al meer meegemaakt in zijn leven, wat beslist niet tot Zijn eer staat beschreven. Iedere keer moeten we hem weer betrappen op dingen, waarvan gezegd moet worden: Simson, daar deugt niets van. Je bent voor de zoveelste keer fout in je leven. Helemaal fout! Doch als je dan je eigen leven bekijkt, zeg je om te beginnen van Simson niets meer. Want hoe menigmaal stonden wij al verkeerd tegenover de Heere? Van nature staan we altijd dwars voor de wagen. En als we recht gezet worden, gewaarschuwd worden, is het dan voor goed voorbij, of vallen we iedere keer weer niet in dezelfde zonden? Jacobus had het wel bij het rechte eind toen hij schreef: "Want wij struikelen allen in vele." Jac. 3 : 2a. "Allen"! Dat is geen mens uitgezonderd. Ik niet en jullie ook niet. Het gebeurt niet slechts zo nu en dan. Doch in "vele". Het komt dagelijks voor. Wie daar oog voor krijgt, moet zeggen: Heere, wat is Uw lankmoedigheid groot over mij. Want als U met mij zou doen, naar dat ik verdien, U keek nooit meer naar mij om. Mijn levensdraad zou zonder meer afgesneden moeten worden. En dat doet God nu niet. Hij deed het bij Simson niet. Hij doet het bij mij en bij jullie ook niet. Hij geeft ons daartegenover wel geen "Simsonskracht", maar toch wel levenskracht. Kracht om te leven. En dan te leven, niet naar het goedgevoelen van ons boze hart, maar tot eer van Hem. En wie denkt daaraan? Van zichzelf niemand. Je moet er echt wel met je neus opgedrukt worden, wil je daar aan denken. Misschien dat God deze woorden wil gebruiken, om je tot bezinning te brengen. Namelijk omtrent de onverbeterlijkheid van je bestaan, maar ook omtrent de onveranderlijkheid van de deugden Gods.

Wie recht tot bezinning komt omtrent deze dingen, laat zijn hoogmoed wel varen. Die kijkt op dat moment niet uit de hoogte op

Simson neer. Doch die wordt met ootmoedigheid bekleed. En dat is nu de gestalte, waarin God de mens zien wil. Mij en jou! En dat heb je ook al niet van jezelf. Want ik kan het mijzelf wel voor houden dat het zo moet zijn. Ik kan het ook jullie schrijven dat het zo moet wezen. Maar niemand zal ooit dat kleed van ootmoed zichzelf aantrekken. Dat is zuiver en alleen een werk van God. Niet om het daarop dan maar te laten aankomen. Want die mensen heb je ook. Ze weten dat de Heere alles doen moet. En dat is een onbetwistbare waarheid. Doch zij leven er inmiddels rustig bij door, alsof zij in het geheel geen verantwoordelijkheid hebben.

Ik weet wel dat je zo kunt blijven redeneren van links naar rechts en van rechts naar links: Ik kan het niet en God moet het doen. God is almachtig en ik ben onmachtig. En al redenerende blijft men toch nog weer buiten schot.

Wie echter recht komt te staan tegenover God, komt onder schot. Want die leert inderdaad dat hij zichzelf niet met dat zo noodzakelijke kleed des ootmoeds bekleden kan en dat God het moet doen. Doch dat hij het niet kan, dat is dan alleen maar zijn eigen schuld. En als God het ooit zou doen, dan is dat alleen vrucht van Zijn ongehouden (dat is niet-verplichte) goedheid. De goedheid Gods wordt dan als hemelhoog gezien. En men wordt er tevens door tot bekering geleid. Men komt dan met ootmoedigheid bekleed, dat is nederig en klein, voor het aangezicht van God terecht, om dan te beleven dat Hij de nederige genade geeft. Doch dit geeft dan weer stof tot verwondering. Kennen jullie die verwondering? Doch ik bemerk dat de mij toegemeten ruimte in Bewaar het Pand weer verbruikt is. We nemen daarom nu maar weer afscheid van elkander. Tot de volgende keer.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Boeken van uitgeverij J.J. Groen en Zoon b.v.

postbus 11031, 2301 EA Leiden, tel. 120493

1. De Heilige Oorlog van J. Bunyan.

Bunyan is onder ons bekend. We behoeven hem dus niet voor te stellen. Wie heeft nog nooit iets van hem gelezen? Bunyan heeft vele werken geschreven. De Heere had hem rijk begiftigd met genade en met gaven. Het meest bekende werk is wel de Pelgrimsreis van Christen naar de eeuwigheid. Maar de Heilige Oorlog blijft ook gezochte lectuur. Dat blijkt wel uit het feit, dat dit boek opnieuw is uitgegeven. Er staan platen in die in een vroegere druk ook voorkwamen. Het geheel maakt een voorname indruk. O.i. is de bladspiegel wat groot en het lettertype wat klein. Dat kan er mensen met slechte ogen van afhouden het boek ter hand te nemen. Dat zou zijn te betreuren. Het boek gaat over de Stad Mensenziel, die aanvankelijk in een heerlijke staat verkeerde, maar zich overgaf in de macht van Diabolus. Immanuël nam de stad weer in. Dat alles wordt breed beschreven. Bunyan schreef niet over zaken die hem vreemd waren, maar die in zijn leven betekenis hadden gekregen. Op zinnelijke wijze schrijft hij over geestelijke zaken. Uiteraard kunnen we dit boek van harte aanbevelen.

Het telt 207 blz. en kost gebonden f 19,50.

2. Ik wil alleen een pen zijn in Uw hand ... van Lanerta.

Dit boek met gedichten is samengesteld door de redactie van De Vriend van Oud en Jong. Het is moeilijk om gedichten te beoordelen naar de kunstwaarde, wanneer men zelf die gave niet heeft en ook al bezit men daar wel iets van, dan blijft er bij de beoordeling altijd een subjectieve factor over. We willen volstaan met het weergeven van de indruk die deze gedichten maken. Ze spreken aan. De bedoeling is er een geestelijke inhoud aan te geven, maar in dat opzicht vinden we er een groot tekort in. We missen de diepgang ook te veel het wonder van het zalig worden uit genade, alleen door Christus, door het werk van de Heilige Geest. Overigens bevatten de gedichten mooie gedachten. Er zijn er in totaal 28. Ze handelen ten dele over de heilsgeschiedenis. Het boek telt 64 blz. en kost gebonden f 11,90.

B.

Brochure van de Willem de Zwijgerstichting

2. De invloed van het Calvinisme op de Noord-Nederlandse landschapsschilderkunst 1570-1630 door M. de Klijn.

Na een inleiding volgen de hoofdstukken: I. De ontdekking van het landschap, II. Het Calvinisme in de Nederlanden, III. Ontwikkelingen in de landschapsschilderkunst.

In de inleiding zegt De Klijn dat het een moeilijke opgave is om de invloed van religie op beeldende kunst concreet aan te wijzen. De schrijver doet een poging en hij maakt het aannemelijk dat er invloeden zijn geweest. In het eerste hoofdstuk zegt hij: Voor ons is het haast onvoorstelbaar dat er een tijd is geweest waarin mensen voor waar hielden wat door kerk en wetenschap werd voorgeschreven en waarbij de persoonlijke, subjectieve waarneming geen plaats had, laat staan dat deze het enige criterium van waarheid kon zijn. (17) Het nieuwe zicht op de omringende wereld, het vertrouwen op de eigen en zelfstandige waarneming, de accurate observatie en het zorgvuldige experiment kwamen in de eerste plaats tot uitdrukking in de topografie, de geografie, de kartografie en de botanie. (19) Een soortgelijke aandacht ontstond ook voor het menselijk lichaam. De anatomie kwam tegemoet aan de behoefte om natuurgelovige en wetenschappelijk verantwoorde kennis omtrent de mens te verschaffen. (21) Zo komt De Klijn tot het landschap als genre in de kunst.

In het tweede hoofdstuk zegt de schrijver veel belangrijks over het Calvinisme, dat de Heilige Schrift als de enige bron en norm voor het leven van de gelovigen beschouwt en dan ook niets anders wil leren dan wat God ons daarin openbaart. De Klijn schrijft over het Calvinisme voor en tijdens de opstand in de Nederlanden, de maatschappelijke betekenis van het Calvinisme, de betekenis van het Calvinisme voor cultuur en kunst en Calvinisme en de kunst.

In het derde hoofdstuk schrijft De Klijn over Gillis van Coninxloo en Esaias van de Velde en over Du Bartas en zijn invloed. De betekenis van het Calvinisme — aldus De Klijn — voor de landschapsschilderkunst is dus gelegen in het feit dat de kunst gedesacraliseerd werd en het gebied van schepping, mens en wereld als een nieuw motief werd aangewezen.

De brochure behandelt een zaak waar we ons in de regel niet mee bezig houden, maar waarvoor de schrijver onze belangstelling opwekt. Daarom hebben we er enige aandacht aan besteed. De brochure kost f 8,50. Zij telt 63 blz.

De arbeid van de Willem de Zwijgerstichting heeft ten doel verdieping en versterking der reformatorische beginselen in ons volksleven, alsmede de verlevendiging van het historisch besef en verdediging van het protestants-nationaal karakter van ons volk, gelijk dit onder invloed van de Hervorming en onder leiding van Oranje zijn stempel ontving.

De brochure is te bestellen bij de stichting: postbus 642, 7300 AP Apeldoorn.

B.

Een wandel met God 2.

Levensbeschrijving

van

Ds. J.J.A. Ploos van

Amstel

II. De jonge dominee van Otterloo

't Was wel om te juichen, toen aan de avond van 9 augustus 1860 de president van 't Provinciaal Kerkbestuur van Zwolle na afgelegd proponentsexamen en onderteekening der bekende formules de geslaagde kandidaat beroepbaar verklaarde; doch - in die dagen was het heirleger der proponenten zo groot, dat er een wet uitgevaardigd was geworden, dat ze slechts beroepen mochten worden in gemeenten, die vacant werden, nadat zij proponentsexamen hadden gedaan. En als er nu eens een vacature openstond, ach, dan was er haast geen aankomen aan. Veertig proponentjes reisden op eigen kosten naar 't afgelegenst dorpje en preekten paarsgewijze twintig Zondagen achtereen. En die op zes- en drietal kwamen, preekten nog weer over ... En dies mocht ook wel in het

hart van den jongen proponent Ploos van Amstel de vraag opkomen: Heere, waar nu heen?

Een leraar uit de Kaap naar Holland gereisd, ontmoette hem en bood hem een beroep aan naar een der Kerken in de Kaapkolonie. Ploos bedankte en nu werd dit beroep uitgebracht op Ds. Broekhuijsen, toen predikant te Otterloo, en deze, in deze weg met van Amstel in aanraking gekomen, beval, toen hij besloten had de roeping naar Zuid-Afrika te aanvaarden, ons proponentje de Veluwnaren als zijn opvolger aan. 6 februari 1861 werd het beroep op hem uitgebracht, volvaardig werd het aangenomen en eerlang toog, vergezeld van een hulpvaardig zusje, de nieuwe dominee naar het aloude Oddr-lo, het woud van Hodur heen. Over bos en hei langs diepgespoorde wegen hortend-stotend in de witte huifkar of moe-zwoegend er naast, ging de uren-lange tocht tot waar in het dorp op de ruime brink, in de schaduw van statige, hoge linden het kerkje met zijn bescheiden spitsje verklapte, dat in gindse lommerrijke tuin de pastorie zich verschuilt.

't Was een tamelijk antiek-feestelijke intrede op 14 april toen, na bevestigd te zijn door de streng rechtzinnige Ds. Gan Dun uit Renkum met de welgekozen woorden uit 2 Kor. 3: 5b "onze bekwaamheid is uit God", Ploos van Amstel zich aan zijn eerste gemeente verbond, prekende uit 2 Kor. 5: 20 "zo zijn wij dan gezanten van Christus' wege, alsof God door ons bade: wij bidden u van Christus' wege, laat u met God verzoenen". In zijn intreegebed zei hij: "Mocht ik ten zegen zijn voor één enkele ziel, ik zou de kroon werpen voor de voeten van het Lam". Onder dit gebed was de door de redevoering van de Savorin Lohman bekend geworden Trui van Harskmap, die later op de hei jarenlang bij haar geitenstalletje uit het Haneboek de kinderen lezen leerde en hierdoor de oprichting van de thans aldaar bloeiende Christelijke school voorbereidde. Dit Truitje voelde zich door deze bede aangegrepen en meebidden moest ze: "O mocht ik die ene zijn!" En de Heere hoorde. Ploos werd haar ook in de weg van bekommering en hooggaande aanvechting, een altoos even vriendelijk raadsman. Met grote opgewektheid en zielsgenot begon de jonge leraar zijn werk. 21 april schreef hij in zijn dagboek: "Na geweldig leed over het afzijn mijner vrienden, getroost door den Heere. Wat Hij ontnemt geeft Hij dubbel terug. Een kerkeradsvergadering gehad met kerkvoogden en notabelen zo zalig, zo hemels, dat ik die nooit vergeten zal".

De nieuwe dominee beviel waarlijk vrij goed. Enige van zijn tijdgenoten verhalen hiervan: "Ploos hield de boel aardig bij elkaar. Hij was nog wel in alles niet zuiver gereformeerd en durfde ook niet bepaald zeggen, dat hij het "grote deel" had verkregen, doch men hoorde hem gaarne, bijna even lief als zijn voorganger en dat was toch een hele beste. De zakjes daalden slechts "een ietsje". Voor 't armenzakje maakte dominee de laatste gulden altijd vol. Wanneer zijn geld op was, en dat gebeurde wel eens, want hij was bijzonder mild, dan keerde hij zich om en zeide: "Broeders, zie maar niet naar mij, 't loopt tegen 't eind van 't kwartaal."

's Zondagsmorgens zag men langs alle zandwegen en binnenpaden uit Aanstoot en Harscamp, van het "Boveneind" en van "de Stuit", van Oud-Reemst en Nieuw-Reemst, van Westerhuis en Westereng, van "het veld" en van Kraaikamp, de kerkgangers aankomen, en kijk, die schare daar op het Molenpad, - de mannen met de pijpjes in de mond, de vrouwen met broodmandjes aan de arm - de menigte komt van Essen alleen! Hoor, hoe druk ze het hebben over de nieuwe dominee - 't Is een dominee op de stoel, hoor! Maar ook als je bij hem komt! Je bent er nog geen twee minuten of hij spreekt al met je over "het goede". - Eén man was er echter, die de "blinde hals" verdoemde. Een "oefeningdoender" te Harscamp. Doch het kwam hem slecht. Toen hij het weer waagde met zijn oefeningen door te gaan, liepen de catechisanten van de nieuwe dominee te hoop, sloegen de ruiten in, wierpen de pannen van het dak en zouden licht het huis hebben afgebroken, als ze de belofte niet hadden gekregen, dat de oefeningen zouden worden gestaakt! Dominee heeft zijn te vurig jongvolkje hierover op de catechisatie ernstig bestraft, doch de helden lachten zo hartelijk en volhardend, dat de boetprediker

nauwelijks zijn ernst bewaren kon en - maar zweeg!

De arbeid in het Evangelie ging volijverig door. Als 's morgens de boeren naar de akker gingen, brandde nog vaak de lamp in de studeerkamer, en bereidde de jonge leraar zich voor op zijn preekwerk en catechisaties. Ook weekdiensten bij lichte maan werden ingevoerd en de kerk hiertoe "ge kroond". Met de arbeid in het woord voor de gemeente ging als hand aan hand een steeds dieper en rijker werkzaamheid in het persoonlijk leven met God.

Het dagboek, waaruit ik reeds een enkele zinsnede aanhaalde, legt hiervan een veelszins aangrijpend getuigenis af. Het klaagt over hete strijd met boezemzonden. Steeds levendiger wordt het gevoel van zelfmishagen en steeds vuriger de bede: "Heere, verlos mij. Gij alleen kunt mij verlossen! - Ik gevoel diep mijn onvermogen. - Neem niets voor, maar bid ernstig!"

De oude vrienden kwamen nu en dan een dagje over. Dan werd er soms veel genoten in de Heere. Zo lezen we b.v. 14 juli 1861. "Eén der meest gezegende dagen van mijn leven, waarin mijn vrienden, beide Den Ouden en Middelhoven mij door Gods genade tot krachtige opwekking geweest zijn. De kracht van Gods verkiezing wordt gezien in Zijn gedurige trekkingen!"

De opgewekte stemming bleef vele weken voortduren. Soms werd Psalm 36 doorleefd. 4 augustus. Een gezegende dag gehad; de Heere heeft mij een overstelping van leven gegeven, waardoor ik juichen kan en mij verblijden in de hemel. Op de kansel was ik zo vol, dat ik moest eindigen bij het spreken over Zondag 7 over het "voor waarachtig houden", welk een kracht dit geeft. Ondervinding maakt waarheden dierbaar."

En haar toppunt bereikte ze: 30 november. "Ik leef in de hemel. Ik ben los van alles; de Heere zal voor alles zorgen; ik smacht alleen naar mijn intrede in het hemels Jerusalem en het zien van Jezus. Niets bindt mij hier; alles hierboven. Wat is het goed, de hemelse dingen de bedenken. Wat gaat dan de strijd gemakkelijk. Naar Boven, naar Boven! daar is Jezus, ons vaderland ons leven. Mijn hemelse woning staat gereed. Nog een korte tijd, vrienden, en dan zijn we allen bij elkaar bij Jezus, in heiligheid. Niets zal ons meer verontreinigen. Zoekt niet de aarde, gij zijt reizigers; bouwt hier geen huis, maakt uw hemels huis vast. Vaarwel vrienden, naar boven. Tot straks, vaarwel. Amen. Als de Heere mij bereid keurt, zou ik gaarne morgen op de kansel Gode verheerlijkend sterven!" Straks kwam natuurlijk op dit hoog gevoel reactie, doch ook bij de wisseling van licht en duisternis, van geestesvolheid en geesteloosheid bleef het geloof en het gebed.

Nu daagde voor de jeugdige leraar de eerste dag van een nieuwe levensperiode, de huwelijksdag, 23 juni 1862. Nadat het huwelijk te Barneveld burgerlijk gesloten was, werd de bruiloftstoet feestelijk ingehaald, door de jeugd van Otterloo, in 't versierde dorp met gejubel ontvangen. In de kerk zegende Ds. P. van Toorenenbergen, toen predikant van Barneveld, het huwelijk in en de gelukkige jonge man voerde zijn schier aangeboden gade de nu eerst recht gezellig geworden pastorie binnen. Jacoba Elisabeth Isabella Caroline de Geer, een dochter van Carel Willem Emile de Geer en Jeanne Henriette Hubertine van Asch van Wijck, was 10 juli 1839 geboren en nu een jonkvrouw in de eerste, volle bloei van het jonge leven, dat zij in volkomen liefde kwam wijden aan haar diep en trouw beminde man, die ook zijnerzijds haar aanhang met zijn volle tedere en trouwe hart.

Wat echter deze echt zo innig gelukkig maakte, was de eenheid in keuze niet slechts, maar ook waarlijk in leven. Beide jonge echtlieden mochten roemen: "het leven is mij Christus". En waar ze nu van meet af samen één geestelijk leven leidden en, de een de ander uitnemender achtend dan zich zelf, beide elkander tot hand en voet, tot oog en oor waren op de weg naar de hemel, daar werd in de stille pastorie van Otterloo iets genoten, dat rijker en reiner was, dan al wat de weelde van de wereld opleveren kan. Toch was dit liefelijk licht niet geheel zonder schaduw. De stijfste gemeentenaren was de glorieuse intocht en de joyeuselijke bruiloft te "ydel, te werelds" geweest. Daarbij kon de in de Heere gehuwde 't niet laten om op de kansel te spreken over het geestelijk huwelijk en dat

klonk het Otterloose volk, dat een zeer realistische opvatting van het huwelijk had, zo dwaas in de oren! Wellicht echter moest deze verwijdering van enkele vrienden, mitsgaders een pijnlijke strijd met de onderwijzer, enigszins medewerken om het hart van de leraar over te buigen, toen vier maanden, nadat de twee jaren om waren, het beroep kwam naar Reitsum.

"9 juli 1863" - zo lezen wij in de kerkeraadsarchieven van Otterloo (van de leraars eigen hand) - "beroepen naar Reitsum, Genum en Lichtaard in Friesland, 't welk hij aannam, niettegenstaande de grote liefdesaandrang van de Gemeente, overtuigd zijnde - vanwege de grote behoefte te Reitsum aan waarheid, de mogelijkheid alhier weer iemand beroepen te zien, die de waarheid naar de Schrift verkondigt en vanwege de geweldige aandrang van de gemeente aldaar en van de omliggende gemeenten, - dat dit beroep hem van de Heere was toegezonden en dat hij dus verplicht was, het aan te nemen."

Op zondag 20 juli maakte Ds. Ploos het de gemeente bekend met de woorden van Gen. 12: 1: "de Heere nu had tot Abram gezegd: ga gij uit uw land en uit uw maagschap en uit uws vaders huis naar het land, dat Ik u wijzen zal".

Nadat op 6 augustus aan Ds. Ploos een zoon was geboren, die hij naar zijn vader Johannes Jacobus doopte, kwam op 27 september de aandoenlijke afscheidsure, waarbij de scheidende herder en leraar sprak uit 2 Kor. 6: 11: "wij dan, als medearbeidende bidden u ook, dat gij de genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben."

De herinnering in liefde bleef in veler harten. Jaren later ontving Ds. Ploos van Amstel opnieuw het beroep, zoals men schreef uit bijzondere hoogachting en bracht hij enige dagen in de in der haast enigszins bewoonbaar gemaakte pastorie door. Doch zijn arbeidsveld lag elders. Ploos zou een zegen Gods voor Friesland zijn!

AMEIDE

Het bestuur van de Vereniging "Scholen met de Bijbel" te Ameide vraagt voor haar lagere school per 27 augustus a.s.

EEN ONDERWIJZER

Wie:

- uit overtuiging gekozen heeft voor het Prot. Chr. Onderwijs en meelevend lid is van de Chr. Ger. Kerk (richting Bewaar het Pand)
- liefst enkele jaren ervaring heeft
- bereid is in teamverband (zonodig ook buiten de schooluren) actief bezig te zijn voor de school, wordt verzocht te solliciteren.

Voor inlichtingen kan men zich wenden tot de schoolleider, dhr. A. Breure, tel. 01836-1601 (school)-en 1765 (privé).

Sollicitaties binnen 7 dagen na verschijnen van dit blad aan het bestuur: De Geer 12, 4233 HX Ameide.

Wel eens op TEXEL geweest? Beslist de moeite waard. Bos, duinen, zee, vogel- broedplaatsen, visgelegenheden, etc., en . . . rust. U kunt op 'DE VERRASSING' gebruik maken van	volledig pension voor groot en klein. Prijzen v.a. f 285,- p.w. Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle komfort of sta-caravan. Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen. Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan. Tel. 02223-661 of 391.
---	---

1958 - 25 jaar - 1983

Woninginrichting en stoffering

Meubelen en
vloerbedekking
Gordijnen -
zonwering enz.

Vrijblijvend komen wij
bij U aan huis met onze
stalen collecties.

Bel ons eens voor een
afspraak.

Beleefd aanbevelend
B. Elderkamp
Frankenoord 17
Rotterdam
Tel. 010 - 823487

Particuliere vakantie-
woning

TE HUUR

in Arnemuiden van 16
juli tot 16 augustus.
Vlakbij recreatiege-
bied Veersemeer.
Prijns nader over een te
komen.

NIEUWLANDSEWEG 9
4341 CN ARNEMUIDEN
TEL. 01182 - 1944